Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani dne 20. marca 1941. Štev. 28. Letnik LXXXI. (šolsko leto 1940./1941.)

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 45-86

Za večjo aktivnost članstva

Nešteto je problemov, od katerih pravilne in pravične rešitve je odvisen tudi naš gmotni in pravni položaj. In prav zaradi tega vsi zelo težko prenašamo pezo nerešenih vprašanj. Na zborovanjih sreskih učiteljskih društev se od časa do časa primeri, da se nekateri sprostijo vseh predsodkov in opišejo to pezo, ki nas tišči prav vse, opišejo in osvetlijo jo z vseh vidikov. In vsi prisotni se čutijo olajšane, kajti govorjeno jim je bilo, kot bi prihajale misli iz njihovega srca. V sprejetju predlogov, ki je ob takih prilikah vedno soglasno, prihajajo do izraza želje in težnje organiziranega učiteljstva. Vse take predloge dobijo na banovinski skupščini posamezni odseki — in sklepi banovinske skupščine predstavljajo sukus vseh predlogov sreskih društev.

Toda vprašanja, ki nas zelo zanimajo in za katerih rešitev se zavzemamo, s tem še niso rešena. Ločena so v organizačna in upravna. Rešitev prvih je odvisna od naše lastne organizacije, torej od nas samih, a rešitev onih drugih more omogočiti edino državna zakonodajna oblast. Ako se naše zahteve do državne oblasti zberejo in utemeljene dostavljajo na odločujoča mesta, ostane še vedno odprto vprašanje obveščanja javnosti o naših težnjah, potrebah in zahtevah po javnem tisku. Vse tisto, o čemer se je načelno razpravljalo na zborovanjih, bi moralo najti svoj odmev v našem stanovskem glasilu. Ni dovolj, da se pošiljajo uredništvu poročila in še ta često z zamudo, marveč bi moralo članstvo samo skrbeti tudi za načelne članke, ki bi jim osnovo dajale prav razprave in sklepi sreskih društev. In ravno to je delokrog, v katerem naj bi se odražal dobršen del aktivnega delovanja organiziranega učiteljstva.

Med sprejetimi predlogi letošnje banovinske skupščine je tudi sklep o aktivizaciji članstva. Ta sklep je internega organizačnega značaja, toda prav popolna izvedba tega sklepa lahko vpliva na realizacijo ostalih sklepov, ki je odvisna od raznih činiteljev. Aktivizacija članstva je izvedljiva na več načinov. In aktivno sodelovanje pri lastnem stanovskem tisku predstavlja eno najvažnejših področij.

Učiteljstvo se z vso upravičenostjo prišteva med inteligenčne sloje in po svoji vsestranski izobrazbi celo prednjači vsem ostalim inteligentom s srednješolsko izobrazbo. Iz tega razloga ni nikaka pretirana zahteva, gledati aktivizacijo združenega učiteljstva v rednem dopisovanju v stanovske liste. Sebe in stan podcenjuje vsak učitelj — učiteljica, ki ob takih zahtevah zamahne z roko in resignirano prepušča to delo ostalim — to je peščici rednih dopisnikov. Posledica tega je le enostransko utemeljevanje raznih predlogov in zahtev, načelna vprašanja pa se obravnavajo samo z ozkega vidika pretesnega kroga stalnih dopisnikov.

Sklepi banovinskih skupščin in predlogi za finančni zakon naj tvorijo glavno osnovo vprašanjem, s katerimi se morajo baviti načelni članki v učiteljskem glasilu. To se je doslej tudi vedno vršilo. Toda na konkretnem primeru lahko osvetlimo zadevo s povsem drugačnega vidika:

Velika draginja! — prav vsi občutimo njene težke posledice. Vsi se zavedamo, da nas je dviganje cen privedlo do popolne proletarizacije, čutimo neznosno stanje, v katerega smo zašli, čutimo pa tudi potrebo, dati javnega poudarka tem težkim nadlogam, ki nas tarejo. In ves gnev, vsa bol in vsa teža našega življenja so strnjeni v enem samem sklepu sreskega društva. Kako drugačen bi bil poudarek našega nad vse težkega položaja, če bi uredništvo prejemalo na desetine člankov, kajti cene niso povsod enake in kmetje tudi niso povsod enako reagirali na splošni porast cen. Vse to bi se moralo osvetliti v člankih, ki bi prihajali z vseh strani Slovenije. Naslovi: Draginja na Gorenjskem — Kakšno je življenje na Dolenjskem — Učiteljeve težave v Prekmurju — Težko je življenje ob naši severni meji itd. bi morali pokazati, da vse, prav vse učiteljstvo trpi zaradi neznosnih razmer, ki so posledica neurejenega našega gmotnega vprašanja. In na isti način bi se morala obravnavati vsa naša načelna vprašanja. Ali ne čutimo prav vsi potrebe po stalnosti? Ali je morda kje poročena učiteljica, ki bi odklanjala polne prejemke? Ali ni mar ves učiteljski stan soglasen v zahtevi po ločitvi šolstva od politične uprave? Ali je morda kje učitelj, ki bi si želel v razredu 100 učencev? Takih vprašanj bi stavili lahko zelo mnogo, kajti vse nas tarejo iste skrbi in iste težave — in ker je tudi naša izobrazba ista, moramo čutiti isto potrebo po aktivnem sodelovanju pri reševanju vseh teh perečih vprašanj. In prav zato se mora aktivizacija članstva še prav posebno odražati v intenzivnejšem in stalnem dopisovanju v stanovske liste.

Težnja društev in posameznih članov naj gre v bodoče za tem, da z rednim dopisovanjem omogočijo boljšo izbiro gradiva uredništvu, da z lastno aktivnostjo sodelujejo pri reševanju vseh perečih problemov in da s tem omogočijo sebi ustvariti najobjektivnejšo osnovo za konstruktivno kritiko lastnega stanovskopolitičnega glasila.

Komunike s seje upravnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega udruženja

Upravni odbor JUU, v katerem so tudi predsedniki vseh banovinskih sekcij, je imel 8. marca t. l. svojo sejo v Učiteljskem domu v Beogradu. Na tej seji se je razpravljalo o aktualnih vprašanjih prosvete, šolstva, učiteljstva in učiteljske organizacije. Sprejeti so bili sledeči sklepi:

1. Bolj kakor kdaj koli doslej se vsiljuje potreba, da se učiteljstvo čimbolj briga za zaščito dece. Zaščita se najučinkoviteje izvaja z ustanovitvijo šolskih kuhinj, kjer jih še ni, in s skrbjo za izboljševanje socialnega in zdravstvenega stanja šolske mladine, s skrbjo za pomoč siromašni mladini ob sodelovanju šole in dobrodelnih društev ter ob sodelovanju učiteljstva pri delu za zaščito mater in otrok.

2. Ljudska šola še vedno ni zadostno preskrbljena, da bi mogla v polni meri izvrševati svoje naloge in da bi nemoteno služila pouku in napredku mladine. Še vedno so prazne šole, posamezni razredi so brez učiteljev. Uredba o vzdrževanju ljudskih šol je pokazala nekatere pomanjkljivosti, zato jo bo treba revidirati, da se popolnoma zagotovijo učila in neovirano administrativno poslovanje.

3. Nenavadno težaven je položaj učiteljstva v splošnem, še posebno pa tistega na vasi. Zapostavljeno je v tretjem draginjskem razredu, pomanjkanje življenjskih potrebščin pa je danes v krajih, ki so daleč od prometa, občutnejše kakor drugod. Družine poročenih državnih uradnic dandanes mnogo teže prenašajo žrtve kakor prejšnje čase, saj so žene v državni službi zapostavljene in prikrajšane za draginjsko doklado. Zaslužni prosvetni delavci, ki se jim že izteka službena doba, hudo občutijo omejitve pravic do V. skupine, s čimer je učiteljski stan močno zapostavljen nasproti ostalemu uradništvu. Ko pa stopijo v pokoj, otežkoča upravni postopek z ureditvijo pokojnine njihovo stanje, ker je treba na pokojnino čakati po več mescev. Mladi učitelji pa občutijo grenkobo svojega poklica pri vstopu v službo, ko morajo po več mescev čakati na svoje prejemke in še morajo prvo plačo pokloniti pokojninskemu skladu, medtem ko celotni prejemki daleč zaostajajo za najskromnejšimi potrebami siromašnega človeka, ki stopa v javnost. Iz tega razloga naj se tretji in drugi draginjski razred izenačita s prvim: dohodki poročenih učiteljic naj se izenačijo z ostalimi; učiteljstvo naj brez omejitve napreduje v V. skupino; uvede naj se avtomatično izplačevanje pokojnine, učiteljem začetnikom pa naj se pri nastopu službe zagotovijo redni prejemki; to so bistvene zahteve učiteljstva, ki predstavljajo predvsem moralne pravice učiteljskega stanu, ki jim je treba ugoditi. Dalje je treba popraviti krivice, storjene učiteljstvu v zadnjih letih z odpusti iz službe, s premeščanjem, z izmenjavo upraviteljev in z upokojitvijo. Predvsem pa naj se ukine uredba o dodelejevanju učiteljstva brez pravice na povračilo stroškov, kar se danes izvaja na škodo učiteljstva in šole. Krivice iz preteklosti, storjene pri napredovanju, je treba popraviti s prevedbo v ustrezajoče skupine.

4. Pri polni uvidevnosti težavnega položaja države je treba posvetiti pozornost posebno težavnemu stanju, v katerem so se znašli poleg ostalih uradniških vrst učitelji ljudskih šol. Neobhodno potrebna je nagla pomoč vsem državnim uslužbencem. Njihova oskrba z življenjskimi potrebščinami preko nabavljalnih zadrug je samo eden izmed ukrepov za izboljšanje njihovega stanja. To pa še ni rešitev vprašanja preskrbe državnih uslužbencev. Delovanje v tej smeri je treba nadaljevati. Dohodki naj se uravnovesijo z naraščanjem draginje; pravilno naj se uredi oskrbovanje državnih uslužbencev; pomaga naj se pri razdolžitvi državnih uslužbencev in popravita naj se moralni in pravni položaj državnih uslužbencev z revizijo uradniškega zakona. Stremeti je treba za tem, da se okrog Centralnega odbora organizacij državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojencev zbero tudi tiste organizacije, ki zdaj še ne sodelujejo; tako naj se čimprej ustvari skupna Zveza državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojencev kraljevine Jugoslavije.

5. Na seji upravnega odbora so razpravljali o skupnem nastopu prosvetnih stanovskih organizacij, da se določijo pogledi na današnji narodni položaj in na dolžnosti, ki jih takšno stanje zahteva od vzgojiteljev in rodoljubov, predvsem pa od njihovih organizacij. Iz tega izhaja neodložljiva potreba po veezanosti in ustanovitve Zveze stanovskih prosvetnih organizacij kraljevine Jugoslavije.

6. Upravni odbor je sklenil, da skliče v aprilu 1941 sejo glavnega odbora, na kateri se bo poleg drugega sklepalo o sklicanju glavne skupščine JUU. Ob tej priliki se je posebno naglasila potreba, da se učitelji zbero okrog svoje organizacije in da sreska društva pridobijo nove člane, ker bodo le vsi učitelji složno čimveč doprinesli k ugodni rešitvi važnih vprašanj prosvete, šole, učiteljstva in stanovske organizacije. Današnje stanje odločno zahteva zbiranje vseh narodnih sil. Ta duh mora prevevati ves učiteljski stan in njegovo organizacijo. Izražati se mora v vseh njegovih edinicah, na vseh učiteljskih zborovanjih. V to smer naj uravnajo svoje delo vsi odbori sreskih društev JUU, ki se morajo truditi, da se bo na zborovanjih manifestirala učiteljska sloga.

Predsednik JUU: **Ivan Dimnik** s. r. Tajnik: **Milinko Lazić** s. r.

Zvišanje cen prepovedano

Ministrski svet je na predlog ministra za prehrano predpisal uredbo o cenah in sicer:

§ 1. Od dneva, ko stopi ta uredba v veljavo, pa **do 1. avgusta 1941 je prepovedano vsako povišanje cen blaga kakor tudi cen za prevoz potnikov in blaga v notranjem prometu.** Kolikor so za posamezne vrste blaga z dnem, ko je stopila ta uredba v veljavo, veljale najvišje cene, predpisane z zakonskimi predpisi ali določene od strani pristojnih oblasti, cene takega blaga ne smejo biti višje od najvišjih cen.

§ 2. Minister za prehrano lahko za posamezne vrste blaga s svojo naredbo določi najvišje cene, ki so lahko tudi nižje od teh, ki so bile v veljavi, ko je dobila ta uredba veljavo. — Prav tako lahko prehranjevalni minister določi najvišji bruto zaslužek za posamezne vrste blaga oziroma pooblasti svoje podrejene organe in splošne upravne oblasti, da določijo najvišje cene za posamezne vrste blaga, kakor tudi da določijo najvišji bruto zaslužek. Višjo ceno predmetom iz § 1. te uredbe lahko prehranjevalni minister določi samo, če se bo na podlagi stvarnih dokazov ugotovila njena upravičenost.

Uredba, ki sestoji iz 13 članov je poleg citiranih dveh članov zanimiva še tudi v 4. čl., ki pravi:

Za čas, določen v čl. 1. te uredbe, se ne bodo povišale cene monopolskim proizvodom, ki služijo za prehrano, cene državnih in samoupravnih podjetij za prevoz žitaric kakor tudi ne državna in samoupravna trošarina za predpise za prehrano in kurjavo.

Nadaljnji členi te uredbe dajejo prehranjevalnemu ministru še pravice za zvišanje ali znižanje cen nekim predmetom, ko bi morali porasti ali pasti v ceni zaradi posebnih okolnosti, ki pa bi morale biti dokazane. Istočasno pa govori uredba o izvrševanju te uredbe ter o sankcijah, ki bi nastopile proti osebam, ki bi te uredbe ne spoštovale.

Tako smo dobili končno le nekako uredbo, ki bo skušala tudi v naši državi zaustaviti katastrofalno višanje cen zlasti onim predmetom, ki so neobhodno potrebni za življenje. Mislimo, da to uredbo z največjim zadoščenjem lahko pozdravijo ravno državni uslužbenci. Čeprav ima le kratko veljavnostno dobo, je vendar nekak prvi resni poizkus, zajeziti poplavo v naraščanju cen. Res je, da uredba navzlic temu še dopušča v prav izrednih primerih pristojnemu ministru zvišanje cen, je pa vendar v čl. 4. podana garancija, da bo ravno državna uprava v zgledu prednjačila, ker se obvezuje, da v dobi veljavnosti te uredbe ne bo zvišala cen monopolskim predmetom, ki služijo za prehrano, ter tudi ne cen državnih in samoupravnih podjetij za prevoz žitaric kakor tudi ne državnih in samoupravnih trošarin za predpise za prehrano in kurjavo.

Ta uredba je postavila osnovo stabiliziranim cenam, katerih višini bi se naj sedaj prilagodili in zato primerno zvišali tudi prejemki državnih uslužbencev. Saj si ustavljenih cen ne more nihče bolj želeti kot državni uslužbenec, ki je navzlic velikemu porastu cen ostal skoraj pri istih prejemkih, ki jih je imel 1. septembra leta 1939., to je pred pričetkom vojne.

Po buletinu Društva narodov posnemamo, da so se povečale cene v Jugoslaviji samo lani za 46 %. Letos je ta številka z naraščanjem cen že gotovo daleč večja, zlasti če še prištejemo povišanje v letu 1939. in sicer od 1. septembra dalje, bomo kaj lahko ugotovili v povišanju cen do danes precej visok splošen porast, ki se bo že pričel približevati 80 %.

Zato je korak za stabilizacijo cen v naši državi prav toplo pozdraviti. Treba je samo želeti, da bi se uredba čim vestneje izvajala ter da bi tej uredbi sledila tudi **uredba o zvišanju prejemkov državnim uslužbencem** v istem razmerju kot so porasle cene živil in ostalih predmetov.

Treba pa je tudi, da se zakonska moč uredbe podaljša vse dotlej, dokler se razmere zopet ne normalizirajo. Če pa to ni mogoče, naj se uredba o zvišanju prejemkov državnim uslužbencem tako pripravi, da bo mogoče z zopetnim zvišanjem cen tudi avtomatično zvišate prejemke državnim uslužbencem.

Naše šolstvo in prosveta

Iz poročila načelnika prosvetnega oddelka g. dr. Sušnika na zasedanju banskega sveta

(Nadaljevanje)

Zidanje in prezidavanje šolskih poslopij.

V času od 1. novembra 1939 do 31. oktobra 1940 so bila dograjena 4 šolska poslopja in sicer: v Karlovici, okraj Kočevje (2 učilnici), v Senožetih, okraj Ljubljana-okolica (1 učilnica), na Skopicah, okraj Krško (2 učilnici), pri Sv. Treh kraljih, okraj Dravograd (1 učilnica).

Ta šolska poslopja, ki imajo skupaj 6 učilnic in 6 učiteljskih stanovanj, so stala 370.000 din + 220.000 din + 280.000 din + 240.000 din, skupno 1,110.000 din. K tem stroškom so do sedaj prispevali: država s podporo 96.000 din, banovina s podporo 130.000 din, banovina z brezobrestnim posojilom 105.000 din; skupaj 331.000 din.

Izvršilo pa se je tudi 6 prezidav in dozidav šolskih poslopij, od katerih so 3 dozidave tako obsežne, da je prezidani del obsežnejši od prvotnega poslopja (Turje—Laško, Andrejci—Murska Sobota, Gabrje—Novo mesto).

Gradi pa se po stanju 1. novembra 1940 še 18 novih šolskih poslopij in sicer: v Koroški Beli (Radovljica), v Logu-Zaplani (Ljubljana-okolica), v Šmarju (Ljubljana-okolica), v Javoru (Ljubljana-okolica), v Kompoljah (Kočevje), v Motniku (Kamnik), v Lokavcu (Laško), v Selnici (Maribor - levi breg), v Zabrdu (Škofja Loka), v Kamniku (Kamnik), v Dragomlju (Ljubljana-okolica), v Sušju (Kočevje), v Temenici (Litija), v Globodolu (Novo mesto), v Sv. Planini (Laško), v Hodošu (Murska Sobota), v Markovcih (Murska Sobota), v Murski Soboti (Murska Sobota).

V istem razdobju so dobile šolske občine za zidanje podpore od države (26 šol) 500.000 din, od banovine (57 šol) 530.965 din, od banovine brezobrestno posojilo (5 šol) 360.000 dinarjev, skupaj 1,390.965 din.

Celotni sklad za brezobrestna posojila po stanju 31. oktobra 1940 v znesku 2,762.212 din je bil razdeljen do ostanka 76.610 din šolskim in upravnim občinam.

Šolski okoliši.

Kraljevska banska uprava je tudi v tej dobi stremela za tem, da preobsežne šolske okoliše razdeli in ustanovi več manjših šol, da bi mogli otroci vsak dan obiskovati šolo. Po tem načelu je bilo razdeljenih nekaj razsežnih šolskih okolišev; odcepi se navadno manjši hribovski del, kateremu je treba zgraditi šolo. Pripravljeno je vse, da bodo v zgodnji spomladi začeli graditi 3 t. zv. »gorske šole«, ki bodo nadomestile na naših šolah znane oddelke za oddaljene.

Vsebina:

Za večjo aktivnost članstva.
Komunike s seje upravnega odbora JUU.
Zvišanje cen prepovedano.
Naše šolstvo in prosveta.
S seje upravnega in nadzornega odbora sekcije.
Kritika za vsako ceno.
Soglasni sklepi sreskega učiteljskega društva v Dol. Lendavi in »Naš rod«.
Letna skupščina zadruge »Učiteljska samopomoč« v Ljubljani.
Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Iz listov. — Učiteljski pravnik. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.